

DR. SZEKERES DIÁNA

**A MÁSODLAGOS
ÁLDOZATTÁ
VÁLÁS**

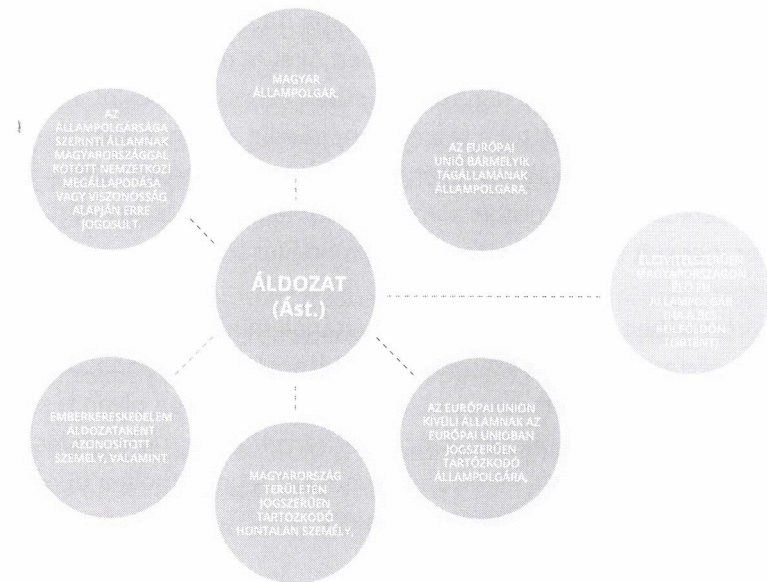
I. FOGALMI MEGHATÁROZÁS

Az áldozat fogalmát a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény (továbbiakban: Ást.) 1. § (1) bekezdése a következőképp fogalmazza meg:

Az Ást. vonatkozó 1. §-a értelmében az a személy minősül áldozatnak, aki a Magyarországon elkövetett¹ bűncselekmény és tulajdon elleni szabálysértés sértettje (közvetlen áldozat), továbbá aki ennek közvetlen következményeként hátrányt, így különösen testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt szenvedett el (közvetett áldozat), amennyiben magyar állampolgár, az Európai Unió bármely tagállamának állampolgára, az Európai Unióon kívüli államnak az Európai Unióban jogszerűen tartózkodó állampolgára, vagy Magyarország területén jogszerűen tartózkodó hontalan személy, emberkereskedelem áldozataként azonosított személy, továbbá az állampolgársága szerinti államnak Magyarországgal kötött nemzetközi megállapodása vagy viszonyosság alapján erre jogosult személy.

¹ A törvény 2. § (1) bekezdése ezen felül lehetővé teszi az áldozatsegítő szolgáltatások igénybevételét a jogszerű külföldi tartózkodás alatt elszervedett bűncselekmények esetén is, ha az áldozat egyébként életvitelszerűen Magyarországon él.

A részletszabályok a fogalmat tovább árnyalják, így alaposabb elemzésre lehet szükség:

Ábra: Áldozatnak minősül az Ást. alapján

Forrás: saját ábrázolás, saját szerkesztés Szekeres D. (2016.)

Az áldozati státusszal szemben az egyik legfontosabb követelmény, hogy csak természetes személy esetén állapítható meg. Természetes személy pedig maga az ember, ebből adódóan nem terjed ki a törvény hatálya a jogi személyekre, a jogi személyiséggel nem rendelkező társasági formákra.

Az áldozattal szemben további feltételként jelenik meg, hogy magyar állampolgár, Magyarország területén jogszerűen tartózkodó más ország állampolgára lehet. Közelebbről ez az Európai Unió tagállamainak állampolgárai esetében a szabad mozgás és tartózkodás jogával automatikusan megvalósul, harmadik ország állampolgárai esetében pedig csak akkor tud megva-

lósulni, ha az Európai Unió területén lakóhellyel vagy szokásos és jogszerű tartózkodási hellyel rendelkezik az adott természetes személy. A törvény alkalmazható a hontalan jogállással rendelkezőknél is, feltéve, hogy a jogszerű tartózkodás követelménye is teljesül. Bár az Ást. arra vonatkozóan, hogy a menekültekre is megfelelően alkalmazni kell e törvény rendelkezéseit, nem tartalmaz kifejezett rendelkezést, de ha jogszerűen tartózkodnak az Európai Unióban, akkor értelemszerűen őket is megilletik a törvény által biztosított támogatások. Egyetlen esetben azonban eltekint a jogszerű tartózkodás követelményétől a törvény, mégpedig az emberkereskedelem áldozatainak vonatkozásában. Az érintettek köre nemzetközi viszonyosság vagy nemzetközi megállapodás alapján bővíthet. Az igazságügyért felelős miniszter jogosult dönteni a viszonyosság fennállásáról.

Az Ást. értelmében bűncselekmény áldozatának minősül a bűncselekmény közvetlen sértettje és azon személy is, aki bizonyíthatóan annak közvetlen következtében szenvedett sérelmet, kárt. A sérelem maga olyan testi vagy lelki sérülés – így súlyos félelem, szorongás, érzelmi megrázkódtatás, trauma, sokk, pszichés zavar – és olyan vagyoni kár lehet, amely a bűncselekménnyel ok-okozati összefüggésbe hozható.

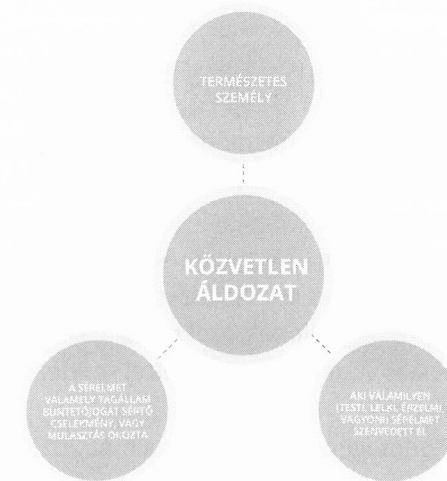
A büntetőpolitika és a büntetőjog hagyományosan az elkövetőt helyezte és helyezi középpontba, a magyar büntető igazságszolgáltatás rendszere is tettes-orientált. A jogtudomány jelenlegi felfogása szerint a büntetőeljárás célja, hogy a bűncselekmények elkövetőjét elítéljék és megbüntessék. Az elkövető-központúság részben érthető okokra vezethető vissza. A kommunista diktatúra évtizedeiben az ártatlanság véelme is sokszor sérült, ezért a rendszerváltást követően elsőként az elkövetőnek a tisztességes eljárás-hoz való jogát kellett biztosítani. Azonban ezzel párhuzamosan nem, illetve nem ezzel azonos mértékben fejlődtek az áldozatok jogai. Az utóbbi évek jogalkotása már erre is ügyel, így kiemelhető jó példa, hogy immár jogszabály írja elő, hogy a rendőrségeken elérhető legyen (megyéenként legalább egy) különleges meghallgató szoba. Az elkövető-központúságból az áldo-

zatközpontúságba való áttérés azonban ennél többet jelent, a büntető igazságszolgáltatás „kopernikuszi fordulatát”.

A sértettek, áldozatok sokáig nem kaptak figyelmet az igazságügyi szervezetrendszerben. Nyugat-Európában azonban az 1970-es évektől kezdve a tettes-orientált nézetek mellett egyre hangsúlyosabbá vált az áldozatok védelme is, és több országban tettes jogi és gyakorlati intézkedéseket az áldozatok jogainak érvényesítése érdekében. Magyarországon a rendszerváltást követően történtek meg az első lépések e területen: 1989-ben megalkult az első áldozatokat támogató civil szervezet, a máig működő Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület.

Az Európai Unió a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló, 2001. március 15-i 2001/220/IB kerethatározat révén már szabályozta a sértettek jogait a büntetőeljárásban. Részben ez alapján született meg az Ást.

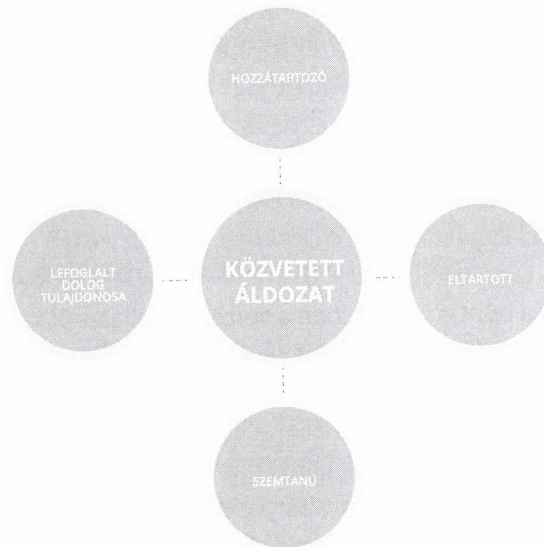
Közvetlen áldozatként tehát az a sértett definiálható, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény, szabálysértés megsértette vagy veszélyeztette (idetartozhat: feljelentő, magánvádló, pótmagánvádló, tanú).

Ábra: A közvetlen áldozat fogalma az áldozatsegítési irányelv és az ajánlás alapján

Forrás: saját ábrázolás, saját szerkesztés Szekeres D. (2016.)

Közvetett áldozatnak minősül többek között a hozzátartozó, az eltartott, a szemtanú, a lefoglalt dolog tulajdonosa.

Ábra: A közvetett áldozat

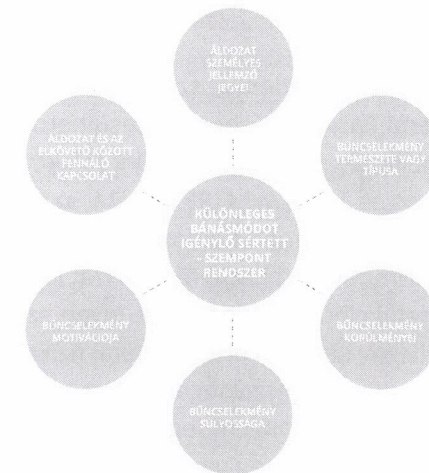
Forrás: saját ábrázolás, saját szerkesztés Szekeres D. (2016.)

Létezik továbbá a különleges bánásmódot igénylő áldozatok köre is. Léteznek olyan személyek, akik egy-egy súlyosabb esetben is (látszólag) túl tudnak lendülni, vannak azonban olyanok is, akiket egy kevésbé súlyosnak tűnő eset is mélyen megérint és megvisel. Az áldozattal kapcsolatba kerülők sajátos felelőssége, hogy az érintett személyekkel fokozott tapintattal járjanak el, így különösen ügyeljenek azokra, akiket a cselekmény jobban megviselt, vagyis speciális védelmi szükséglettel rendelkeznek.

A különleges bánásmódot igénylő sértett fogalmát 2015. november 1-jétől a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 62/C. § vezette be.

Az adott személy speciális védelmi szükségletét érintően a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- az áldozat személyes jellemző jegyei (a büntetőeljárás megindulásakor még be nem töltött 18. életév esetén automatikusan különleges bánásmódot igénylőként kell kezelni a sértettet, de egyéb személyes jellemzők is szerepet játszhatnak),
- a bűncselekmény természete vagy típusa,
- a bűncselekmény körülményei,
- a bűncselekmény súlyossága (pl. emberkereskedelem, terrorizmus, szervezett bűnözés),
- a bűncselekmény motivációja, beleértve az áldozat személyes jellemzői miatti hátrányos megkülönböztetést vagy előítéletet is (pl. gyűlölet-bűncselekmény, fogyatékossgal élő áldozat),
- az áldozat és az elkövető közötti bármilyen olyan kapcsolat fennállása, amely az áldozatot különösen sebezhetővé teszi (különös figyelemmel a nemi alapú erőszakra, a közeli hozzátartozók közötti erőszakra és a szexuális erőszakra).

Ábra: A különleges bánásmódot igénylő sértett szempontrendszere

Forrás: saját ábrázolás, saját szerkesztés Szekeres D. (2016.)

Az Ást. 2015. november 1. napján hatályba lépett változásai nyomán – az áldozatsegítő szolgálatok tekintetében – rendszeresítettek egy egyéni szükségletfelmérő kérdőívet, amely ezen körülmények feltárását is szolgálja. Mindamellet a büntetőeljárásban a rendőrség által elvégzett sértetti egyéni értékelés szabályait a 64/2015. (XII. 12.) BM rendelet szabályozza.

I.1. Nemzetközi dokumentumok áldozat-fogalma

Az Európa Tanács erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításáról szóló egyezménye (a továbbiakban: európai egyezmény) 1983. november 24-én kelt. E dokumentum viszonylag szűken határozza meg a kártalanításban részesíthető áldozatok körét. Csak azon szándékos, erőszakos bűncselekmények áldozatai számára teszi lehetővé a kártalanítást, akik súlyos testi sérülést vagy egészségkárosodást szenvedtek az említett bűncselekmények közvetlen következtében. A bűncselekmény következtében életüket veszített áldozatok eltartottjaira is kiterjeszti a kártalanítás lehetőségét.

A kárenyhítési irányelv értelmében a szándékos, erőszakos bűncselekmények áldozatai állami kárenyhítésben részesülhetnek attól az államtól, amelynek területén ellenük elkövették a bűncselekményt. Az áldozatok jogállásáról ténylegesen az 1985. évi A/RES/40/34. számú „a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről”² címet viselő ENSZ-nyilatkozat (a továbbiakban ENSZ-deklaráció)³ biztosít definíciót. Az áldozatokat olyan személyeknek tekinti, akiket egyéni vagy kollektív sérelem ért, és ezáltal fizikai, mentális sérülést, érzelmi szenvedést, gazdasági veszteséget kellett elszenvedniük, vagy lényeges mértékben csorbultak alapvető jogaik, vagy a tagállamok hatályos büntető törvényeit sértő tevékenység vagy mulasztás, illetve akár hatalom-

² <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm> (letöltés dátuma: 2015. december 10.)

³ Áldozatsegítési Kézikönyv az igazságügyi szolgálatok számára (szerk.: Veisz G., Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal, 2013) 14. oldal

mal való visszaélés következtében szenvedtek el sérelmet. Idetartoztak a családtagok és az eltartottak is, akik a beavatkozás miatt szenvedtek sérelmet vagy a segítségnyújtás biztosítása, vagy pedig a megelőzés érdekében.

Elmondható, hogy az áldozat jogsértő magatartással vagy cselekedettel testi, lelki sérülést vagy anyagi kárt elszenvedő személy is lehet – az Európai Áldozatvédő Fórum definiálása értelmében. Az ENSZ-deklaráció tehát az áldozat fogalmát definiálja, és az áldozatok alapvető jogait fogalmazza meg, köztük a jóvátételhez, kártérítéshez való jogot. A deklaráció értelmében az áldozatok olyan személyek, akik egyénileg vagy kollektíven sérelmet szenvedtek, beleértve a fizikai és mentális sérülést, érzelmi szenvedést, gazdasági veszteséget vagy alapvető jogaik lényeges csorbítását, a tagállamok hatályos büntető törvényeit (beleértve a bűnös hatalmi visszaélést tiltó törvényeket is) sértő tevékenység, vagy mulasztás révén.

Áldozat alatt a közvetlen áldozat közeli családtagjai és az áldozat által eltartott személyek is értendők, továbbá azok a személyek is, akik azért szenvedtek sérelmet, mert annak érdekében avatkoztak be, hogy az áldozatot segítsék, vagy pedig azért, hogy az áldozattá válást megelőzzék. A cselekmény elszenvedője áldozat, függetlenül attól, hogy az elkövetőt azonosították, le tartóztatták, vád alá helyezték, vagy elítélték-e, továbbá attól is függetlenül, hogy az elkövető és az áldozat egymással családi kapcsolatban áll-e.

Azt a természetes személyt tekinti áldozatnak a kerethatározat, aki valamely tagállam büntetőjogának megsértésével végrehajtott cselekmény vagy mulasztás közvetlen következményeként sérelmet, így különösen testi vagy mentális sérülést, érzelmi szenvedést vagy gazdasági veszteséget szenvedett.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a bűncselekmények áldozatainak nyújtandó segítségről szóló (2006) 8. sz. ajánlása⁴ (a továbbiakban: az ajánlás) áldozatnak tekinti mindazon természetes személyeket, akik vala-

⁴ Áldozatsegítési Kézikönyv az igazságügyi szolgálatok számára (szerk.: Veisz G., Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal, 2013) 15. oldal

mely tagállam büntetőjogába ütköző tevékenység vagy mulasztás következményeként sérelmet (testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást vagy gazdasági veszteséget) szenvedtek. Áldozatként említi továbbá a közvetlen áldozatok közeli családtagjait és eltartottjait is.

1.2. Áldozatsegítési irányelvek áldozat-definíciója⁵

Az Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-ei, a sértettek jogállásáról szóló 2001/220/IB kerethatározata magyar fordítása az „áldozat” helyett a „sértett” kifejezést használta. A kerethatározat összefoglalta a sértettek védelmével és támogatásával kapcsolatos büntetőeljárásbeli feladatokat. A kerethatározat által megfogalmazott cél az volt, hogy olyan intézkedések alkalmazását segítse elő, amelyek az áldozatot támogató intézkedést is tartalmaznak mind a büntetőeljárás előtt mind pedig utána, és amelyekkel a bűncselekmény társadalmat és egyént érintő következményei csökkenthetők. A kerethatározat pontosította a sértett (áldozat) definícióját:

„a »sértett« természetes személy, aki olyan károsodást szenvedett, ideértve testi vagy szellemi épségének sérelmét, érzelmi szenvedését vagy gazdasági veszteségét is, amelynek közvetlen oka olyan cselekmény vagy mulasztás, amely valamely tagállam büntetőjogi szabályainak megsértésével valósult meg”.⁶

Jóllehet a 2001/220/IB kerethatározat előrelépést jelentett, annak célkitűzései teljes mértékben nem valósultak meg (egy-egy országban egyáltalán nem, teljes körűen pedig sehol sem).

⁵ Áldozatsegítési Kézikönyv a kormányhivatalok számára (szerk.: Veisz G., Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal, 2013) 15. oldal
⁶ Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-i 2001/220/IB számú Kerethatározata, 1. cikk a) pontja

Ezért szükségessé vált a további jogfejlesztés, amelynek ütemtervét az ún. BUDAPEST ROADMAP fogalmazta meg:

1. Kötelező erejű irányelvi szabályozásnak kell felváltania a 2001/220/IB kerethatározatot.
2. Ajánlásokat kell megfogalmazni az előző pont szerint elfogadott irányelvvel kapcsolatos jó gyakorlatokra és gyakorlati intézkedésekre.
3. Polgári ügyekben az áldozatokat megillető, kölcsönösen elismert védelmi intézkedésekre vonatkozó szabályozás szükséges.
4. Felül kell vizsgálni a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről szóló 2004. április 29-i 2004/80/EK tanácsi irányelvet.
5. Tekintettel kell lenni az áldozatok specifikus szükségleteire.

A Budapest Ütemterv első intézkedése, vagyis az irányelv megalkotása az európai döntéshozás általános sebességéhez képest gyorsan, már 2012 őszén teljesült, amikor elfogadták a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvet. Az irányelv nemzeti jogba való átültetésére szabott határidő 2015. november 16-án járt le. Az irányelv minimumszabályait – amelyek összecsengenek a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia célkitűzéseivel is – Magyarországnak 2015. november 16. napjáig kellett átültetnie a magyar jogrendszerbe. Ezen elvárásnak 2015. november-december folyamán hazánk eleget is tett.

Az irányelv értelmében a tagállamok biztosítják, hogy az áldozatokat elismerjék, tisztelttettel, tapintattal, személyre szabottan, szakértelemmel és megkülönböztetés-mentes módon bánjanak velük minden alkalommal, amikor kapcsolatba kerülnek az áldozatsegítő és a helyreállító igazságszolgáltatási szolgálatokkal, vagy a büntetőeljárás keretében eljáró illetékes hatóságokkal.

Az áldozatsegítési irányelv két csoportot tekint áldozatnak a 2. cikk (1) bekezdés a) pontja szerinti definíció értelmében. Egyrészt áldozatnak

tekinthető az olyan természetes személyek köre, akik közvetlenül bűncselekmény következtében sérelmet szenvedtek (ideértve a fizikai, szellemi vagy érzelmi sérülést vagy gazdasági hátrányt), másrészt pedig áldozatnak tekinthetők a közvetlenül bűncselekmény következtében életét veszített személy családtagjai, akik e személy elhalálása folytán sérelmet szenvedtek. Ez továbbblépés a kerethatározat áldozat-fogalmához képest.

Az irányelv kiemelt figyelmet fordít a specifikus védelmi szükséglettel rendelkező („különleges bánásmódot igénylő”) áldozatok védelmére, az áldozati jogok széleskörű érvényesülésére, a másodlagos, valamint az ismételt áldozattá válás csökkenésére. Az irányelv e tekintetben felsorol olyan áldozati/sértetti jogokat, alapvetéseket, melyek a keretkövetelmények, valamint a szakmai protokollok alapját képezhetik, és hozzájárulhatnak a másodlagos viktimizáció elkerüléséhez, illetve hatásainak csökkentéséhez.

A Tanács 2001/220/IB számú kerethatározata szól tehát a büntetőeljárában a sértett jogállásáról, amelyet az áldozatsegítésre vonatkozó, az Európai Parlament és a Tanács által kibocsátott 2012/29/EU Irányelv⁷ váltott fel 30. cikkében azzal a feltétellel, hogy az elfogadásban részt vevő tagállamok esetében a felváltás kötelező. A nemzeti jogba történő átültetéssel kapcsolatosan e rendelkezés a tagállamok határidővel kapcsolatos kötelezettségét nem érinti.

Megemlítést érdemel a Tanács a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről szóló 2004/80/EK irányelve (2004. április 29.), az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.⁸

⁷ 2012/29/EU Irányelv a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
⁸ SZEKERES Diána – NOVÁKNÉ LANG Szabina: Áldozatsegítést érintő változások kapujában: Az Európai Parlament és Tanács által kibocsátott 2012/29/EU Irányelv értelmezése és az ahhoz vezető út kihívásai, MTA VEAB, 2013., BÜNTETŐ TANULMÁNYOK XIV.

A 2012/29/EU irányelv kiemelt szempontként kezeli az ún. speciális áldozati csoportok – például a gyermekek, a fogyatékkal élő személyek, a szexuális erőszak és az emberkereskedelem áldozatai – szükségleteinek meghatározását, az elszenvedett bűncselekmény típusát, továbbá a személyhez kötődő jellemzők alapján rendeli minősíteni. Feladatként tűzte ki az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek képzési követelményeire vonatkozó feltételrendszer megteremtését is.

MEGÉRTÉSHEZ ÉS MEGÉRTETÉSHEZ
VALÓ JOG

az áldozatot megilleti, hogy első pillanattól használhassa
jelenyelvét/anyanyelvét írásban és szóban, közérthetően,
egyszerűen kommunikáljon vele, illetve kísérőt/támogatót
vegyen igénybe

MINIMÁLIS KÖTELEZŐ TÁJÉKOZTATÁS
NYÚJTÁSA

az első kapcsolatfelvételnélkor

AZ ÁLDOZATOK JOGAI A
FELJELENTÉSKOR, A BÜNTETŐELJÁRÁS
SORÁN

az áldozatok a hivatalos feljelentésükről az adott
bűncselekmény alapvető elemeit is feltüntető írásos igazolást
kapjanak; az áldozatok, akik nem beszélik az illetékes hatóság
nyelvét, egy általuk értett nyelven vagy a szükséges nyelvi
segítség igénybevételével tehesseik feljelentést

TOLMÁCSOLÁSHOZ ÉS FORDÍTÁSHOZ
VALÓ JOG

akik nem értik vagy nem beszélik az adott büntetőeljárás
során használt nyelvet

ÜGGYEL KAPCSOLATOS
TÁJÉKOZTATÁSHOZ VALÓ JOG

az áldozat indokolatlan késedelem nélkül való tájékoztatása

AZ ÁLDOZATSEGÍTŐ
SZOLGÁLTATÁSOK
IGÉNYBEVÉTELÉNEK JOGA

az áldozatot teljes körűen kell tájékoztatni az őt megillető civil,
illetve állami szolgáltatásokról

AZ ÁLDOZATOK MAGÁNÉLETÉNEK
VÉDELME

az áldozatok és családtagjaik magánéletét és képmását kell
védeni; a médiát e tekintetben önmérsékletre kell kérni

MAGÁNÉLET VÉDELMEHEZ VALÓ JOG

az áldozatok magánéletének, személyi sérthetlenségének
és személyes adatainak védelme érdekében a tagállamok
– a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának,
valamint a média szabadságának és pluralitásának
tiszteltében tartása mellett – önszabályozó intézkedések
alkalmazására ösztönzik a médiát

*Forrás: Szekeres D. (2016.) saját ábrázolás, saját szerkesztés Veisz Gábor: Az Igazságügyi
Hivatal szerepe, BUDAPEST, 2014. október 6-7., OBH Magyar Igazságügyi Akadémia
Előadása alapján, In: SZEKERES Diána: Az Igazságügyi Szolgáltatások büntetőjogi vetületei
Fókuszban az Áldozatsegítés, MTA VEAB Gazdaság-, Jog- és Társadalomtudomány
Szakbizottság, Büntetőjogi Munkabizottsága kiadásában (megjelenés alatt)*

II. A SZEKUNDER VIKTIMIZÁCIÓRÓL

„A bűnmegelőzés fontos jövőbeni útja az áldozatokat felkaroló büntető igazság-
szolgáltatási rendszer működtetése.”¹⁰ A másodlagos viktimizáció (secondary
victimisation) elkerülésében ennek meg kell mutatkoznia. Az Európa Tanács
Rec (2006) 8. sz. ajánlása értelmében a másodlagos viktimizáció olyan vik-
timizáció, amely nem közvetlen eredménye a bűncselekménynek, hanem
azt az áldozatok irányában a hatóságok, illetve az egyének nem megfelelő
viszonyulása okozza (1.3. pont).

A Nemzetközi Áldozatvédelmi Kézikönyv (Handbook on Justice for Vic-
tims, 1999) is a tágabb megközelítést – azaz a büntető igazságszolgáltatási
rendszerrel és a társadalomtól elszennvedett másodlagos viktimizációt – tar-
talmazza. Lényege abban foglalható össze, miszerint a bűncselekmény el-
szennvedését követően nem a kívánatos módon viszonyulnak az áldozathoz,
vagy a pozitív megnyilvánulásra nem megfelelő időpontban kerül sor.

„A cél mindenképpen az lenne, hogy ne viktimizálják újból az áldozatot.
A szekunder károsodás még súlyosabb lehet, mint a primer. Ennek megelőzésében
már most is alapvetően fontos a rendőrség szerepe, s különösen fontos a sértett
jövőbeni pártfogó ügyvédi képviselője a büntetőeljárásban, valamint a bűncselek-
mény elszennvedőjének rehabilitációja a közösségben.”¹¹

„A Rec(2006) 8. sz. ajánlás megalkotásával az Európa Tanács egyik fontos célkitűzé-
se az ismétlődő viktimizáció megelőzése. Ezzel összefüggésben került kifejtésre az
is, hogy – a korábbi R (87) 21. sz. ajánlástól eltérően – a hangsúlyt nem a bűnözés
megelőzése általában, hanem a bűnözés csökkentése (crime reduction) jelenti.”¹²

10 GÖRGÉNYI Ilona: Az áldozattá válás megelőzése. In: Ügyészek Lapja, Ügyészek Országos Egyesülete 15.
évf. 6. sz. / 2008 - 2008. szeptember

11 GÖRGÉNYI Ilona: Az áldozattá válás megelőzése. In: Ügyészek Lapja, Ügyészek Országos Egyesülete 15.
évf. 6. sz. / 2008 - 2008. szeptember

12 Explanatory memorandum point 16,18,34,35 In: GÖRGÉNYI Ilona: Az áldozattá válás megelőzése. In:
Ügyészek Lapja, Ügyészek Országos Egyesülete 15. évf. 6. sz. / 2008 - 2008. szeptember

Másodlagos viktimizáció esetén a sérelem nem a bűncselekmény közvetlen következménye, hanem az áldozatokkal a bűncselekmény során kapcsolatba kerülő hatóságok, civil szervezetek, egyházak, szakemberek áldozatokhoz való nem megfelelő hozzáállásának, viszonyulásának eredménye, ami fakadhat az eljárási protokollokban lefektetett információ, felkészültség hiányából. Az áldozat a bűncselekmény következtében ugyanis kétszer sérülhet, egyszer a bűncselekmény elszენvedése miatt, másodszor pedig az igazságszolgáltatási rendszer szereplőinek, valamint a rendszeren kívüli azon szervezeteknek a nem megfelelő eljárása (illetve az eljárásokra vonatkozó protokollok alkalmazásának hiánya) miatt, akikkel a bűncselekmény miatt kapcsolatba kerül. Ennek kapcsán előfordulhat, hogy nem megfelelő időben érkezik a segítség, nem tanúsítanak kellő tiszteletet vagy empátiát az áldozat iránt (pl. áldozat hibáztatása), vagy a lehetséges jogi eszközöket nem megfelelően alkalmazzák (pl. családon belüli erőszak esetén a bántalmazót nem emelik ki időben, elmulasztják a gyermekvédelmi jelzés megtételét, stb.), így az áldozattá vált személyt további negatív hatások érhetik. A szekunder károsodás sok esetben súlyosabb lehet, mint a primer.

Már a 2001/220/IB kerethatározat is rögzítette¹³, hogy a büntetőeljárás lefolytatásának helyiségeiben fokozatosan meg kell teremteni a másodlagos áldozattá válás megakadályozásához és a sértettek nehezedő szükségtelen nyomás elkerüléséhez szükséges feltételeket. A 2012/29/EU irányelv pedig immár kötelező erővel, több kontextusban is előírja a tagállamok számára, hogy biztosítani kell az áldozatok és családtagjaik biztonságát a másodlagos és ismételt áldozattá válással, a megfélemlítéssel, valamint a megtorlással szemben, ideértve az áldozatok érzelmi vagy pszichés károsodásával szembeni védelmét, valamint méltóságuk megővését a kihallgatásuk és vallomástételük során.

Az 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat szól a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023), melynek értelmében a bűnmegelőzés mintegy komplex dimenzióként funkcionál. Azaz célként jelenik meg egyrészt a bűnözés mennyiségi csökkentése, másrészt pedig az állampolgárok biz-

¹³ 2001/220/IB kerethatározat 15. cikk

tonságérzetének javítása, továbbá kiemelt cél a bűnalkalmak csökkentése, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklése vagy az áldozattá válás megelőzése.¹⁴ A Stratégia egyik legfontosabb célkitűzése az, hogy a bűncselekmény miatt amúgy is sérelmet szenvedett áldozat a vele kapcsolatba kerülő intézmények, szervezetek által újból ne viktimizálódjon.

Ennek megelőzésében alapvetően fontos az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szervezetek (rendőrség, ügyészség, bíróság, közigazgatás, egészségügy, egyházak, civil szervezetek stb.) szerepe, valamint a bűncselekmény elszენvedőjének megfelelő rehabilitációja. Az emberek hatóságokba vetett bizalma növelésének elsődleges eszköze lehet a másodlagos viktimizáció csökkentése.

A Stratégia így nemcsak a bűncselekménnyel, a sértettet ért következményekkel foglalkozik, hanem nagy hangsúlyt fektet az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szervezetek feltérképezésére, az áldozatokkal való megfelelő kommunikációjuk, protokolljuk kialakítására is.

¹⁴ Forrás: Veisz Gábor: Az Igazságügyi Hivatal szerepe (előadás), BUDAPEST, 2014. október 6–7., OBH Magyar Igazságügyi Akadémia és Veisz Gábor: Az áldozattá válás jellemzői Magyarországon (előadás), Szombathely, 2013. november 21., TAMOP 5.6.1.C szakmai nap